

**CURTEA SUPREMĂ
DE JUSTIȚIE
A REPUBLICII MOLDOVA**

**ВЫСШАЯ СУДЕБНАЯ
ПАЛАТА
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

Republica Moldova, MD – 2009, mun. Chișinău
str. Mihail Kogălniceanu 70

Республика Молдова, MD – 2009, мун. Кишинэу
ул. Михаил Когэлничану, 70

tel. 022-22-15-47

07 decembrie 2015 nr. 4/12-27/15

La nr. _____ din _____

**Dlui Alexandru Tănase,
Președintele Curții Constituționale a RM**

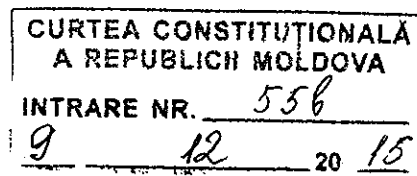
Stimate Domnule Președinte,

În conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. b), art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 4 alin. (1) lit. b), art. 38 alin. (1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale și prevederile art. 16 lit. b) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, se expediază spre soluționare Hotărârea Curții Supreme de Justiție privind sesizarea Curții Constituționale referitor la interpretarea art. 135 lit. g) din Constituție.

Anexă: copia de pe Hotărâre a Plenului CSJ nr. 13 din 07 decembrie 2015
(pe 5 file).

Președinte interimar

Petru Ursache

**Plenul Curții Supreme de Justiție
a Republicii Moldova**

H O T Ă R Ă R E

privind sesizarea Curții Constituționale
referitor la interpretarea art. 135 lit. g) din Constituție

OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect interpretarea art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, în sensul explicării:

1. Este în drept Curtea Supremă de Justiție să refuze instanțelor judecătorești sesizarea Curții Constituționale cu privire la excepția de neconstituționalitate ridicată de către acestea în cadrul unui proces, ținând cont de redacția art. 135 lit. g) din Constituție?

2. Care este rolul Curții Supreme de Justiție în procesul sesizării Curții Constituționale, prin raportare la dreptul instanțelor judecătorești de toate nivelurile, de a ridica excepția de neconstituționalitate?

3. Sunt în drept instanțele judecătorești să refuze părților ridicarea excepției de neconstituționalitate?

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

1. Prevederi relevante din Constituție:

Articolul 115

Instanțele judecătorești

(1) Justiția se desfășoară prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

Articolul 135

Atribuțiile

(1) Curtea Constituțională:

a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;

b) interpretează Constituția;

c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;

d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;

f) constată circumstanțele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Președintelui Republicii Moldova sau interimatul funcției de Președinte,

precum și imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a-și exercita atribuțiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;

h) hotărăște asupra chestiunilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid.

(2) Curtea Constituțională își desfășoară activitatea din inițiativa subiecților prevăzuți de Legea cu privire la Curtea Constituțională.

2. Prevederi relevante din Codul de procedură civilă:

Articolul 12¹

Ridicarea excepției de neconstituționalitate

(1) Dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale, pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

(3) Din momentul emiterii de către instanță a încheierii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate și până la adoptarea hotărârii de către Curtea Constituțională, procedura de examinare a pricinii sau de executare a hotărârii pronunțate se suspendă.

3. Prevederi relevante din Codul de procedură penală:

Articolul 7

Legalitatea procesului penal

(1) Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod.

(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(3) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.

EXPUNEREA ARGUMENTELOR

Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională care garantează supremația Constituției.

De fapt, cea mai importantă atribuție a Curții Constituționale este exercitarea, la sesizare, a controlului constituționalității legilor, decretelor Președintelui Republicii Moldova și a altor acte normative ale Parlamentului și Guvernului. În exercitarea acestei atribuții, Curtea se pronunță asupra constituționalității actelor normative contestate, pasibile de controlul constituționalității, sub aspectul respectării prevederilor garantate de Constituție.

Atribuțiile Curții sunt enumerate în art. 135 alin. (1) din Constituție. Potrivit respectivului articol, suplimentar literei a) care stabilește competența Curții de a exercita, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, litera g) stabilește drept atribuție „*rezolvarea cazurilor excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție*”.

În dezvoltarea prevederilor constituționale și aplicării instituției excepției de neconstituționalitate, art. 12¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă stabilește că: „*Dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale, pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.*”

De asemenea, potrivit art. 7 alin. (3) din Codul de procedură penală: „*Dacă în procesul judecării cauzei, instanța constată că norma juridică ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor Constituției și este expusă într-un act juridic care poate fi supus controlului constituționalității, judecarea cauzei se suspendă, se informează Curtea Supremă de Justiție care, la rândul său, sesizează Curtea Constituțională.*”

În Hotărârea nr. 15 din 6 mai 1997 cu privire la interpretarea art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională a reținut că sintagma „*excepția de neconstituționalitate*” în sensul dispoziției art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, urmează a fi interpretată, ca procedură de inițiere de către instanțele ordinare de judecată, la inițiativa părților sau din oficiu, a controlului conformității unei legi sau altui act normativ în întregul său, ori în majoritatea cazurilor parțial cu normele constituționale.

În jurisprudența sa, Curtea a reținut că prerogativa de a soluționa cazurile excepționale de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate, pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

Prin prisma prevederilor legale invocate mai sus, se constată că excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată doar în cadrul unui proces judiciar, de către instanță de judecată din oficiu sau la solicitarea părților în proces. Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată la orice etapă a procesului de judecată,

aceasta poate fi ridicată la examinarea litigiului în prima instanță, cât și la examinarea litigiului în ordinea căilor de atac – apelul și recursul.

Deci excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată de către judecătorii din cadrul judecătoriilor, Curților de Apel și Curții Supreme de Justiție.

În același timp, **deși excepția poate fi ridicată în cadrul oricărei instanțe de judecată**, art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție **atribuie competența Curții Supreme de Justiție de a sesiza Curtea Constituțională**, cu excepția de neconstituționalitate.

În respectiva circumstanță se creează situația în care, pe de o parte, instanțele sunt în drept și în același timp obligate să ridice excepția de neconstituționalitate, dacă se constată prezumția că norma care urmează a fi aplicată contravine Constituției, iar, pe de altă parte, sesizarea Curții Constituționale poate fi făcută doar de către Curtea Supremă de Justiție. Or, în cazul în care urmează a se interpreta că Curtea Supremă de Justiție decide, în ultima instanță, în mod discreționar de a sesiza instanța constituțională, atunci instituția excepției de neconstituționalitate își pierde din efectivitate, fiind denaturat însuși conținutul acesteia.

Plenul consideră că norma constituțională care stabilește competența Curții Supreme de Justiție de a sesiza Curtea Constituțională cu privire la excepția de neconstituționalitate urmează a fi interpretată astfel încât să permită aplicarea ei în sensul posibilității ridicării excepției de neconstituționalitate de către instanțele judecătorești.

Totodată, urmează a se sublinia că, deși art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție a fost interpretat de Curtea Constituțională prin Hotărârea nr. 15 din 6 mai 1997, în respectiva Hotărâre Curtea a examinat doar aspectele care țin de: *1) noțiunea „excepție de neconstituționalitate” și 2) noțiunea „acte juridice”*.

În Hotărârea menționată, **Curtea Constituțională nu s-a expus asupra limitelor de competență a Curții Supreme de Justiție.**

Suplimentar problemei invocate mai sus, care vizează coraportul dintre instanțele judecătorești (și anume, judecătoriile și curțile de apel) – Curtea Supremă de Justiție – Curtea Constituțională, Plenul consideră că Curtea Constituțională urmează a se expune și asupra coraportului dintre părțile litigiului și instanță de judecată la ridicarea excepției de neconstituționalitate.

Or, excepția poate fi ridicată atât de către instanță, cât și de către părțile în proces sau reprezentanții acestora.

În același timp, în practică se atestă situația în care demersul părților de ridicare a excepției este respins de către instanță, prin încheiere. Normele procesuale care stabilesc că instanța decide, prin încheiere, ridicarea excepției, sunt interpretate în sensul în care acesta din urmă, la discreția sa, decide de a solicita Curții Supreme de Justiție sesizarea Curții Constituționale. Totodată, încheierea de refuz nu se supune separat recursului, fapt care anihilează dreptul părților de a supune controlului constituționalității norma care urmează a fi aplicată litigiului dat spre soluționare.

Prin urmare, refuzul instanțelor judecătorești de a sesiza Curtea, la solicitarea părților în proces, ridică chestiuni în ceea ce privește prejudicierea competenței exclusive a Curții Constituționale în materie de jurisdicție constituțională.

În contextul argumentelor expuse *supra*, potrivit art. 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. b), art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. b), art. 38 alin. (1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale și conducându-se de prevederile art. 16 lit. b) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție, Plenul Curții Supreme de Justiție

s o l i c i t ă :

Interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, în sensul explicării:

1. *Este în drept Curtea Supremă de Justiție să refuze instanțelor judecătorești sesizarea Curții Constituționale, cu privire la excepția de neconstituționalitate ridicată de către acestea în cadrul unui proces, ținând cont de redacția art. 135 lit. g) din Constituție?*

2. *Care este rolul Curții Supreme de Justiție în procesul sesizării Curții Constituționale, prin raportare la dreptul instanțelor judecătorești de toate nivelurile de a ridica excepția de neconstituționalitate?*

3. *Sunt în drept instanțele judecătorești să refuze părților ridicarea excepției de neconstituționalitate?*

**Președintele interimar al
Curții Supreme de Justiție**

Petru Ursache

Chișinău
07 decembrie 2015
nr. 13

